

Εφηβεία

Τράπεζα Θεμάτων [14956]

Ανάπτυξη ταυτότητας στην εφηβεία. Διαμόρφωση ταυτότητας και απάντηση στο ερώτημα «Ποιος είμαι»; / Φόνος κόρης υπό του αδελφού της

Για να λύσεις το διαγώνισμα πρέπει να γνωρίζεις:

- τη λειτουργία των **συνδεδειγμένων λέξεων και φράσεων** για τη σύνδεση των ιδεών ενός κειμένου.
- τη λειτουργία του **πολυσύνδετου σχήματος**.
- τα **ρηματικά πρόσωπα** και τη λειτουργία τους.
- τους **παράγοντες** που συμβάλλουν στη **διαμόρφωση της ταυτότητας** των νέων.
- τα χαρακτηριστικά του **δημοτικού τραγουδιού**.

Κείμενο 1

Ανάπτυξη ταυτότητας στην εφηβεία. Διαμόρφωση ταυτότητας και απάντηση στο ερώτημα «Ποιος είμαι»;

Το κείμενο είναι απόσπασμα (σελ. 12-13) από Οδηγό για γονείς και εφήβους, που εκπονήθηκε από τη Λουίζα Μιχαήλ, σχολική σύμβουλο, με ευθύνη έκδοσης την Θεολογική Σχολή της Εκκλησίας της Κύπρου. Ο οδηγός δημοσιεύτηκε το 2020.

Ο έφηβος συνειδητοποιεί ότι είναι ξεχωριστό άτομο από τους γονείς του και τα άτομα του περιβάλλοντός του και κατανοεί τη θέση του μέσα στον κόσμο των συνομηλίκων και των ενηλίκων. Η εφηβεία φέρει αλλαγές στην αυτοεικόνα του εφήβου και στις αντιλήψεις του σχετικά με την ταυτότητά του. Μπορεί να αντιληφθεί ποικίλες διαστάσεις του εαυτού του και τον αξιολογεί με βάση περισσότερο ψυχολογικά και ιδεολογικά χαρακτηριστικά και λιγότερο με εξωτερικά. Ο έφηβος έρχεται αντιμέτωπος με τα πολλαπλά στοιχεία της προσωπικότητάς του και ενδεχομένως αυτό το στοιχείο να τον οδηγήσει σε

προβληματισμό και σύγχυση. Επιπλέον, γίνεται ικανός να αντιλαμβάνεται όλο και με μεγαλύτερη ακρίβεια το ποιος είναι (αυτοαντίληψη), χωρίς όμως να σημαίνει ότι είναι ικανοποιημένος από αυτό που είναι και την εικόνα του εαυτού του (αυτοεκτίμηση). Η νοητική του ανάπτυξη του επιτρέπει να διακρίνει τις ποικίλες πλευρές του εαυτού του και να τις αξιολογεί έχοντας έτσι πλήρη επίγνωση των θετικών και αρνητικών του πτυχών. Υπάρχουν διαφυλικές διαφορές στην αυτοεκτίμηση και συγκεκριμένα στα κορίτσια στην αρχή της εφηβείας που είναι χαμηλότερη και πιο ευάλωτη από αυτή των αγοριών. Αυτό συμβαίνει, γιατί τα κορίτσια ανησυχούν περισσότερο για την εξωτερική τους εμφάνιση και την κοινωνική αναγνώριση. Βέβαια, υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν την αυτοεκτίμηση των εφήβων, όπως το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο και οι φυλετικές διαφορές χωρίς να αποκλείεται και ο συνδυασμός αυτών ή άλλων παραγόντων.

Η αναζήτηση ταυτότητας μπορεί να οδηγήσει τον έφηβο σε μια συναισθηματική αποδιοργάνωση ή αναστάτωση, καθώς αντιμετωπίζει κρίση ταυτότητας. Ο Erikson υποστηρίζει ότι σε αυτήν την περίοδο ο έφηβος περνά από το στάδιο της ταυτότητας ή σύγχυσης ταυτότητας. Σε αυτό το ψυχοκοινωνικό στάδιο ο έφηβος προσπαθεί να ανακαλύψει τα προτερήματα και τις αδυναμίες του και να τα ταυτίσει με τις ικανότητές του και την αντίληψη που έχει για τον εαυτό του. Επίσης, προσπαθεί να ανακαλύψει τους ρόλους που θα χρειαστεί να αναλάβει σε όλα τα επίπεδα της ζωής του. Τέλος, επιδιώκει να βρει τον προσανατολισμό του σε εκπαιδευτικά/ακαδημαϊκά και επαγγελματικά θέματα, προσωπικά και σεξουαλικά θέματα και σε άλλα που αφορούν τις προτιμήσεις και τις αποφάσεις του.

Αδιαμφισβήτητα, η αναζήτηση ταυτότητας είναι μια «επίπονη» και δύσκολη διαδικασία, που κάποιες φορές μπορεί να καταλήξει σε λανθασμένες επιλογές και σε μη αποδεκτούς ρόλους. Αξίζει να σημειωθεί πως ο έφηβος βασίζεται σε φίλους και συνομηλίκους, με αποτέλεσμα να διαμορφώνει την ταυτότητά του και ταυτόχρονα να τη διαχωρίζει από την ταυτότητα των άλλων. Η στήριξη των συνομηλίκων βοηθά τον έφηβο να καθορίσει την ταυτότητά του και ταυτόχρονα να αναπτύξει διαπροσωπικές σχέσεις.

Κείμενο 2

Φόνος κόρης υπό του αδελφού της

Το παρακάτω δημοτικό τραγούδι έχει αντληθεί από τη συλλογή «Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια» (εκλογή), τομ. Α', Ακαδημία Αθηνών, Δημοσιεύματα του Λαογραφικού Αρχείου, αριθμ. 7, 1962, Αθήνα.

Ακούσατε τι 'γένη στης Κούμης τα χωριά;
Εντύθηκε μια νέα, στα ευρωπαϊκά.
Τον ερωμένο παίρνει και πάει στον καφενέ,
τον καφετζή προστάζει καφέ και ναργιλέ.
Δύο φίλοι τ' αδερφού της την μαρτυρήσανε.
-«Τι κάθεςαι, Βαγγέλη, δεν πας στον καφενέ...
να δης την αδερφή σου που πίνει ναργιλέ!»
Σηκώθηκε ο Βαγγέλης και πάει στον καφενέ
και βρίσκει την κακούργα να πίνη ναργιλέ!
-«Σηκώσου, Ευρυδίκη, να δης το μπόι σου,
Που ντρόπιασες εμένα κι όλο το σόι σου!»
Δυό μαχαιριές της δίνει εις τη ζερβιά πλευρά,
της παίρνει το συκώτι και τη μισή καρδιά.
Δύο λόγια η καημένη επρόφτασε να πη
κι έκλινε το κεφάλι και έπεσε νεκρή.
-«Οι φίλοι τ' αδερφού μου ήταν ο Χάρος μου,
για τον Πετροπουλάκη³⁵ που 'χα το θάρρος μου».
Οι φίλοι τ' αδερφού της την εσηκώσανε,
Στη μάννα, την καημένη, την παραδώσανε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα

Να χαρακτηρίσεις τις προτάσεις που ακολουθούν με την ένδειξη ΣΩΣΤΟ(Σ) ή ΛΑΘΟΣ(Λ), αξιολογώντας αν ανταποκρίνονται στο νόημα τού κειμένου 1.

---

³⁵ Το όνομα του συντρόφου της κοπέλας

- α. Ο έφηβος αξιολογεί τον εαυτό του βασισμένος λιγότερο σε εξωτερικά κριτήρια.
- β. Η αυτοαντίληψη στη διάρκεια της εφηβείας συνεπάγεται ταυτόχρονα και την αυτοεκτίμηση.
- γ. Αγόρια και κορίτσια κατά την εφηβεία βιώνουν την αυτοεκτίμηση με πανομοιότυπο τρόπο.
- δ. Η αναζήτηση της ταυτότητας από τον έφηβο έχει πάντα θετικά αποτελέσματα.
- ε. Η στήριξη των συνομηλίκων αποτελεί βασικό παράγοντα καθορισμού της εφηβικής ταυτότητας και της σύναψης διαπροσωπικών σχέσεων.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα

Επιπλέον (1η παράγραφος), Τέλος (2η παράγραφος), Αδιαμφισβήτητα (3η παράγραφος), Αξίζει να σημειωθεί (3η παράγραφος): Ποιος είναι ο ρόλος των παραπάνω λέξεων ή φράσεων στη συνοχή του λόγου στο Κείμενο 1 (μονάδες 2) και ποια νοηματική σχέση εκφράζει η καθεμία (μονάδες 8);

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα

«Σε αυτό το ψυχοκοινωνικό στάδιο ο έφηβος... τις αποφάσεις του.»: Στο τμήμα αυτό της δεύτερης παραγράφου του Κειμένου 1 η συγγραφέας θέλει να αποδείξει ότι η αναζήτηση της εφηβικής ταυτότητας είναι δύσκολη και κοπιαστική διαδικασία. Να βρεις μία λεξιλογική της επιλογή, ένα σχήμα λόγου, καθώς και το γραμματικό πρόσωπο που χρησιμοποιεί, ώστε να αποκτήσει πειστικότητα ο λόγος της.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Στο Κείμενο 1 η συγγραφέας τονίζει πως η αναζήτηση ταυτότητας κατά την περίοδο της εφηβείας είναι μια περίπλοκη και επίπονη διαδικασία, που περνά από διάφορα στάδια. Καλείσαι να γράψεις ένα άρθρο για το προσωπικό σου ιστολόγιο, στο οποίο θα αναφέρεις όλους τους παράγοντες που διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της ταυτότητας των νέων. Μπορείς να αναφέρεις παραδείγματα από την καθημερινή σου ζωή, προκειμένου να στηρίξεις τα επιχειρήματά σου (350-400 λέξεις).

Μονάδες 30**ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)**

Χαρακτηριστικά του δημοτικού τραγουδιού είναι η απλή γλώσσα, ο γοργός ρυθμός και οι ρεαλιστικές περιγραφές που προσδίδουν στον λόγο ζωντάνια και παραστατικότητα. Να επαληθεύσεις την παραπάνω άποψη με συγκεκριμένες αναφορές από το Κείμενο 2.

Μονάδες 20**ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)**

Να ερμηνεύσεις την αντίδραση του αδερφού με στοιχεία του Κειμένου 2 και με κριτήριο τις στερεότυπες αντιλήψεις παλαιότερων χρόνων, όταν και συνετέθη το δημοτικό τραγούδι (μονάδες 10). Ποια είναι η προσωπική σου τοποθέτηση στο γεγονός που αφηγείται το τραγούδι (μονάδες 5); Να οργανώσεις την ερμηνεία σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15**Τράπεζα Θεμάτων [20249]**

Η Γενιά Z / Στο γιο μου

Για να λύσεις το διαγώνισμα πρέπει να γνωρίζεις:

- τους τρόπους με τους οποίους πραγματοποιείται η **συνοχή** σε ένα κείμενο.
- τις **γλωσσικές επιλογές** με τις οποίες ένα κείμενο αποκτά **αξιοπιστία** και **αντικειμενικότητα**.
- τα **προβλήματα** που ταλανίζουν τον σύγχρονο έφηβο.
- τη λειτουργία των **σημάτων λόγου** και των **εικόνων** σε ένα λογοτεχνικό κείμενο.

Κείμενο 1**[Η Γενιά Z]**

Το παρακάτω συντομευμένο κείμενο προέρχεται από το βιβλίο του John Higgs, Το μέλλον αρχίζει εδώ και τώρα: Περιπέτειες στον 21ο αιώνα, εκδ. Μεταίχμιο, 2019, σσ. 149-150 & 163-164. Μετάφραση: Ανδρέας Παππάς.

Έχουν γίνει αρκετές απόπειρες να βρεθεί όνομα για τη γενιά που ακολούθησε αυτή των Μιλένιαλ: «Γενιά Z», «Χιονονιφάδες», «μετα-Μιλένιαλ», «Ζιλένιαλ» κ.ά. Καθώς τα γράφω αυτά, δεν είναι σαφές ποια από αυτές τις ονομασίες θα επικρατήσει. Προς το παρόν πάντως, το Γενιά Z είναι η επικρατέστερη.

Η Γενιά Z άρχισε το σχολείο στον 21ο αιώνα και δεν έζησε ποτέ σε έναν κόσμο χωρίς διαδίκτυο. Είναι η πρώτη γενιά που πηγαίνει στο σχολείο με «έξυπνο» τηλέφωνο στην τσέπη. Σύμφωνα με την Αμερικανίδα ψυχολόγο και αναλύτρια δημογραφικών στοιχείων Τζιν Μ. Τουέντζ, η συνεχής πρόσβαση στο κινητό διαδίκτυο έχει καθορίσει αυτή τη γενιά και έχει προκαλέσει μια απροσδόκητη αλλαγή στη συμπεριφορά της.

Είναι κάπως αστείο, αλλά υπάρχουν πολλά δεδομένα τα οποία δείχνουν ότι η τεράστια αύξηση των προβλημάτων ψυχικής υγείας στους εφήβους συνέβη την εποχή κατά την οποία αυτοί έβαλαν το «έξυπνο» τηλέφωνο στη ζωή τους. Για παράδειγμα, σύμφωνα με το Υπουργείο Υγείας των ΗΠΑ, 56% περισσότεροι έφηβοι βίωσαν ένα μείζον καταθλιπτικό επεισόδιο το 2015 σε σύγκριση με το 2010! Αυτή είναι μια τεράστια αλλαγή, για την οποία έχει επιχειρηθεί να δοθούν και άλλες εξηγήσεις. Τα άτομα της Γενιάς Z περνούν περισσότερο χρόνο μόνα, με το κινητό τους, στα δωμάτιά τους. Αυτό έχει επιπτώσεις στην ψυχική τους υγεία, όπως έχει και η έλλειψη ύπνου λόγω της χρήσης του κινητού τηλεφώνου αργά τη νύχτα. Η σποραδική χρήση των κινητών συσκευών δεν θεωρήθηκε επιβλαβής, αν και έχει συζητηθεί πολύ πότε η χρήση θεωρείται υπερβολική και βλαβερή. Υπάρχουν πάντως μελέτες που δείχνουν ότι η κατάθλιψη έχει μεγαλύτερα ποσοστά στα κορίτσια παρά στα αγόρια, επειδή οι κοπέλες περνούν περισσότερη ώρα συνδεδεμένες στα κοινωνικά δίκτυα, καθώς τα ψυχικά προβλήματα συνδέονται με τη χρήση των κοινωνικών δικτύων για περισσότερο από δύο ώρες την ημέρα. [...]

Η ανησυχία για τα συναισθηματικά τραύματα έχει εκδηλωθεί σε μια γενιά που έχει μείνει ασφαλής στο δωμάτιό της, μιλώντας με τους φίλους της μέσα από το φίλτρο του κινητού διαδικτύου. Συγκριτικά με την πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία, η διαδικτυακή επικοινωνία συχνά στερείται ενσυναίσθησης. [...]

Για να αντισταθμίσει την έλλειψη ενσυναίσθησης στο διαδίκτυο, αυτή η γενιά έχει εισαγάγει τη χρήση των μόντζι (emoji) και των γκιφ (gif) από την ποπ κουλτούρα: ένα πρόσωπο, μια γκριμάτσα, εκφράζει ένα συγκεκριμένο συναίσθημα, στο μέτρο που η διαδικτυακή επικοινωνία δεν συνοδεύεται από τη γλώσσα του σώματος, όπως η άμεση επαφή. [...]

Κείμενο 2

Στο γιο μου

Το παρακάτω ποίημα προέρχεται από την ποιητική συλλογή της Μυρτιώτισσας (1885-1968) Κίτρινες φλόγες, η οποία εκδόθηκε στην Αλεξάνδρεια το 1925 (εκδ. Γράμματα).

Ω γιε μου εσύ! μοναχογιέ, που ίσαμε χτες ακόμα
μου ζέσταινες τα γόνατα με το μικρό σου σώμα.

τώρα μού ανοίγεις τα φτερά και φεύγεις μακριά μου
κι αφήνεις το σπιτάκι μας κι αφήνεις τα φιλά μου.

Τι γρήγορα μεγάλωσες! και πως να το πιστέψω
πως ήρθε κιόλας ο καιρός για να σε ξενιτέψω,

εσέ, που λίγο να στραφεί στα πίσω ο λογισμός μου,
σε βλέπω να γοργοπερνάς αδιάκοπα από μπρος μου

με το αναμμένο, απ' το τρεχικό, γλυκό σου προσωπάκι
και το κοντούλι, ναυτικό, λινό φορεματάκι.

Και τώρ' ακόμα, ψάχνοντας με δακρυσμένα μάτια,
της παιδικής ζωούλας σου ξεθάβω τα κομμάτια.

Και βρίσκω βόλους με χαρτιά μαζί και με βιβλία,

και βρίσκω από το χέρι σου ζωγραφισμένα πλοία,

τα πλοία που ελαχτάριζες μακριά για να σε φέρουν
στις χώρες που είναι όνειρο, στις χώρες που μαγεύουν

κάθε παιδιού τη νέα καρδιά, που όλο ποθεί και θέλει
να ιδεί, ν' αγγίξει, να γευτεί της γης όλο το μέλι!

Την άγια θύρα της ζωής τρεμάμενη σου ανοίγω
και κρύβω τη λαχτάρα μου, και τον καημό μου πνίγω.

Μα είναι μεγάλος μου ο καημός, κι είναι πικρή η ψυχή μου...

Ω διάφανο αγριολούλουδο βγαλμένο απ' την πνοή μου,

μονάχα εσύ, φωτίζοντας βαθιά τη σκοτεινιά μου,
το νεκρωμένο εξύπναγες παλμό μες στην καρδιά μου.

Τώρα σε χάνω, αμίλητη, αδάκρυτη και μόνη,
βλέπω τη νύχτα να 'ρχεται βαριά και να με ζώνει...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις συνοπτικά, με δικά σου λόγια, τις επιπτώσεις της χρήσης του διαδικτύου και των «έξυπνων» κινητών στους εφήβους της Γενιάς Z, όπως δηλώνονται στο Κείμενο 1 (γύρω στις 60 λέξεις).

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Τα άτομα της Γενιάς Z περνούν περισσότερο χρόνο μόνα, με το κινητό τους, στα δωμάτιά τους. Αυτό έχει επιπτώσεις στην ψυχική τους υγεία, όπως έχει και η έλλειψη ύπνου λόγω της

χρήσης του κινητού τηλεφώνου αργά τη νύχτα. Η σποραδική χρήση των κινητών συσκευών δεν θεωρήθηκε επιβλαβής, αν και έχει συζητηθεί πολύ τότε η χρήση θεωρείται υπερβολική και βλαβερή. Υπάρχουν πάντως μελέτες που δείχνουν ότι η κατάθλιψη έχει μεγαλύτερα ποσοστά στα κορίτσια παρά στα αγόρια ...»

Στο παραπάνω χωρίο του Κειμένου 1 να σχολιάσεις τις λέξεις που υπογραμμίζονται ως προς το πώς συμβάλλουν στη συνοχή των νοημάτων του.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 αποσκοπεί να παραθέσει αντικειμενικά τις συνέπειες της χρήσης του κινητού διαδικτύου στη ζωή των εφήβων της Γενιάς Z. Να καταγράψεις τρεις τρόπους ή γλωσσικές επιλογές με τους οποίους/τις οποίες αποτυπώνεται στο κείμενο η πρόθεσή του αυτή. Στην απάντησή σου να συμπεριλάβεις παραδείγματα (λέξεις ή χωρία) από το κείμενο.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

«Σύμφωνα με το Υπουργείο Υγείας των ΗΠΑ, 56% περισσότεροι έφηβοι βίωσαν ένα μείζον καταθλιπτικό επεισόδιο το 2015 σε σύγκριση με το 2010!». Στο παραπάνω απόσπασμα από το Κείμενο 1 ο συγγραφέας επισημαίνει ένα από τα προβλήματα που ταλανίζουν τον σύγχρονο έφηβο. Για ποιους λόγους όλο και περισσότεροι έφηβοι αντιμετωπίζουν ψυχικές διαταραχές, όπως η κατάθλιψη; Σε ποιο βαθμό ευθύνεται η σύγχρονη κοινωνία για την ψυχοσύνθεση των νέων; Να εκθέσεις τις απόψεις σου σε ένα άρθρο γνώμης που θα δημοσιεύσεις στο προσωπικό σου ιστολόγιο (350-400 λέξεις).

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο Κείμενο 2 να εντοπίσεις δύο σχήματα λόγου (μονάδες 5) και δύο εικόνες (μονάδες 5). Να σχολιάσεις τον τρόπο με τον οποίο συμβάλλουν στην ανάδειξη των συναισθημάτων του ποιητικού υποκειμένου (μονάδες 10).

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να προσδιορίσεις το συναισθηματικό κλίμα του Κειμένου 2 καταγράφοντας τις αντιδράσεις της μητέρας στο γεγονός της ενηλικίωσης του παιδιού της (μονάδες 10). Εσύ «μπαίνοντας» στη θέση της θα αντιδρούσες με τον ίδιο ή με διαφορετικό τρόπο; (μονάδες 5) Με βάση τα ερωτήματα αυτά να συνθέσεις ένα κείμενο 130-150 λέξεων.